

Mit tudnak a svédek, amit mi nem?

Szepesi Balázs, 2019. június

Gondolatok egy stockholmi utazás kapcsán arról, mit is irigyelhetünk a svédektől.

2019. júniusában a világ egyik legszebb arcát mutatja Svédország. Este fél tízkor a nap még előbújik a felhők közül, Stockholm teraszain elégedetten söröznek és – elsőre meglepődtem - pezsgőznek az emberek. Hatalmas szétterülő belváros, teli elégedett nyári étellel.

Nem csak a tóparti sziklafalról szép a svéd panoráma.

- Az átlagos jövedelem Európában számolva négy és félszerese a magyarországinak; ha kiszűrjük az árkülönbségek hatását, egy átlagos svéd jövedelme 2,4-szer annyit ér, mint egy magyará. ([Eurostat - 2018](#)).
- 82,5 év a várható életkor (hat és fél évvel hosszabb, mint nálunk), az állam majdnem nyolcszor annyit költ egészségügyre, mint itthon ([adatok itt](#)).
- Évente 150 órával alacsonyabb a ledolgozott munkaórák száma – ez hetente három órával több szabadidőt jelent ([OECD adatok – 2016](#)).

Stockholm, 2019. június

Mindez nem csak a múltbeli sikerek eredménye. Habár Nobel a XIX. század embere volt, a Volvot is megvették már a kínaiak, nincs vége az aranykornak. A 21. század sikeres cégei (pld. a Minecraftot készítő Mojang vagy a Spotify) arról árulkodnak, hogy ma is képesek tartani a tempót a világgal. A

nemzetközi mérések szerint Svédország ma a világ harmadik leginnovatívabb, kilencedik legversenyképesebb országa.

A híres svéd jóléti állam persze nem azt jelenti, hogy ott nincsenek szegények és gazdagok. A vagyoni különbségek nem nagyobbak, mint nálunk. Azért tűnnek így, mert ott általában jóval magasabbak a jövedelmek. Svédországban a legszegényebbek élnek úgy (vagy jobban), mint nálunk az átlag.

Az [OECD adatai](#) szerint a közepesen keresők és a legrosszabbul élők között a különbségek Magyarországon ugyanakkorák, mint Svédországban. A legszegényebb 10 százalék fele annyit keres, mint a jövedelmi rangsor közepén álló medián - nálunk és náluk egyaránt. Mindkét helyen egy a jövedelmi egyenlőtlenségeket mérő Palma- arány értéke, azaz a leggazdagabb 10 százaléknak pont annyi a jövedelme, mint a legszegényebb 40 százaléknak összesen.

Az sem igaz, hogy arrafelé ne lennének gazdag emberek. Svédországban él a világ egyik leggazdagabb családja, a Wallenberg család. A [Financial Times adatai szerint](#) az általuk kontrollált vagyon 250 milliárd dollár. Ez százszor annyi, mint a [Forbes listáját](#) vezető Mészáros Lőrinc és Csányi Sándor vagyona összeadva, 16-szor több, mint a 100 leggazdagabb magyar vagyona összesen. A leggazdagabb svéd [Stefan Persson](#) (az ugyancsak svéd H&M tulajdonosa) is egyedül gazdagabb, mint a 100 leggazdagabb magyar együttvéve. Magyar fejjel elképzelni is nehéz ezeknek a vagyonoknak a nagyságát, hatalmát.

Persze télen majd hosszúak lesznek az éjszakák Stockholmban – karácsonykor háromnegyed kilenckor kel fel a nap és délután három előtt már le is nyugszik. Rájuk tör majd a depresszió, ami miatt állami monopólium lett az alkoholárúsítás.

Alkoholból harmadával kevesebbet isznak, mint mi, évi 9,2 litert ([WHO](#)). Depressziós panasza a lakosság 4,9 százalékának van, picivel kevesebbet, mint nálunk (5,1 %) – ellenben többen szoronganak (Svédország: 4,8 %; Magyarország: 3,9 % - [WHO](#)).

Svédország egy sikeres ország. A világ kilencedik legboldogabb helye a [World Happiness Index](#) szerint, 60 hellyel van előttünk ezen a listán.

Mit tudnak a svédek, amit mi nem? Mit irigyeljük tőlük igazán? Ezen gondolkoztam, ahogy a stockholmi szigeteket ölelő Malaren tó partján sétáltam.

Három tényezőre épül a svéd csoda: a békére, az önazonos nyitottságra és az önbizalomra.

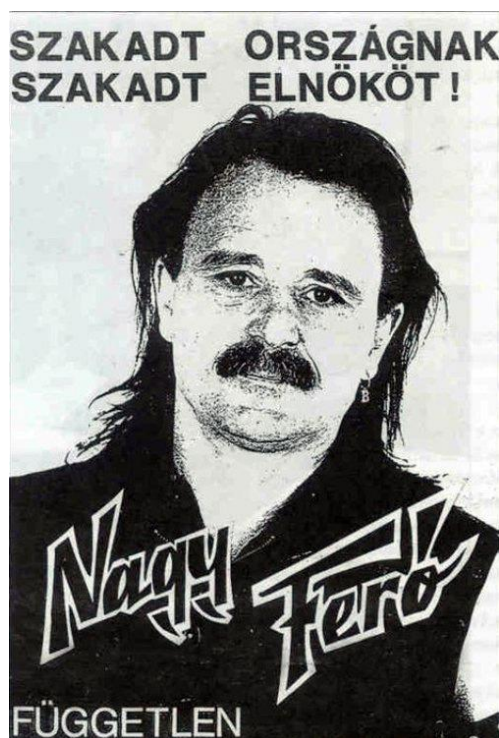
Az Összkép a magyar társadalom és gazdaság működéséről szóló elemzések magazinja. [Iratkozz fel hírlevelünkre, kövess minket](#), ha szeretnéd mélyebben megérteni, hogyan működik Magyarország.

Utolsó svéd háború: 1814

A svéd hadsereg utoljára 1814-ben vívott háborút. (A Norvégia ellen támadást megnyerték, inentől az 1905-ös békés szétválásig a két ország a svéd korona alatt egyesült.) Azóta béke van, nem volt rendszerváltás – minden év simán váltja az előzőt és vezet a következő felé. Magyarország azóta közvetlenül négy nagyobb háborút szenvedett meg (1848, első és második világháború, 1956), emellett birodalmi tartományként számos harchoz adtunk katonát és pénzt Solferinótól Csehszlovákiáig.

Nem csak az emberáldozatot, a hadiköltségeket, a háború okozta pusztításokat és a vereség miatti jóvátételeket és megszállásokat kerülhette el Svédország. Magyarországon az utolsó svéd háború óta szűken számolva is hat rendszerváltás volt (1848, 1867, 1920, 1945/48, 1956, 1990). Vannak társasjátékok (Capital, Superfarmer), amelyekben ha az ember rossz mezőre lép vagy rosszat dob, minden vagyonát elveszítheti. Irigyelhetjük a svédektől, hogy ők ezt megúszták, nálunk mindenki megélt öregkorára egy-két ilyen helyzetet az utolsó svéd háború óta eltelt időszakban.

Az 1990 óta eltelt 29 év a magyar történelem elmúlt 500 évének második leghosszabb békés, külföldi megszállás nélküli időszaka a dualizmus után. Lehet, hogy nem mindenben sikerült úgy, ahogyan vártuk ([erről szól az Összkép egy korábbi cikke](#)). Azonban ha jönnek a Skandináviában oly természetes hosszú békés évtizedek, egyre nehezebben értjük majd meg, miért is [utálta Nagy Feró az egész 20. századot](#). Majd tanulunk a hibáinkból, lassan megerősödnek intézményeink, vállalkozásaink, megtanulunk bizakodni és hosszú távon gondolkozni.

Nagy Feró plakátja 1990-ből – Forrás: retro.reblog.hu

Otthon a világban

Svédországot ünneplik a világra való nyitottságáért, ők is büszkék erre. A lakosság 54 százaléka beszél angolul. Svédország a világ popzenei központja, a dinamitból meggazdagodott Alfred Nobel az egyik legbefolyásosabb világintézményt hozta létre díjával.

Eközben Svédország nem világnemzet. Erős saját kultúrájuk, szisztematikusan és sikeresen képviselik saját érdekeiket a politikában és a gazdaságban. Nem az mozgatja őket, hogy a világhoz igazodjanak, hanem fordítva: saját kultúrájukat tudják világszinten elfogadtatni. A svéd vidéken az IKEA katalógusokban olyan jól mutató színes faházak állnak. A stockholmi városházában minden svéd kézművesek terméke.

A svéd városháza kék terme, ahol a Nobel díjas előadásokat tartják

Egy létszámában akkora ország, mint Magyarország globális márkákat termel ki (Saab, Volvo, Ikea, Abba), vadászpilót gyárt (Gripen), technológiai és startup központként működik (Majong, Spotify). Otthon vannak bármerre – az Ericsson látogatóközpontjában arról beszélnek, hogy természetes számukra a globális jelenlét, hiszen már 150 éve irodájuk volt Bogotában.

Három oka is van, amittől olyan fesztelenül mozognak a világban.

A Tenger - A svédek tengeri nép. Amikor mi hátrafele nyilazva kalandoztuk végig Európát, ők gyors hajóikon portyáztak a balti és atlanti partok mentén. Szomszédaikkal – a Hanza városokkal, Oroszországgal, Lengyelországgal, a többi skandináv országgal - elsősorban hajókon kereskedtek és

háborúztak. A víz egyszerre védte meg őket a komoly invázióktól és tette jövedelmező tevékenységgé a kereskedelmet kikötővárosaik számára. Az európai globális gondolkozást kialakító [gyarmatosításban is részt vettek](#) – a maguk praktikus módján nem hadseregekkel, hanem vállalkozóként. Aki kereskedik, aki a távoli kapcsolatokból merít erőt, annak a nyitottság és az önérdék összeegyeztetése természetes.

A szerencsés rokonság – A stockholmi feliratok lényegét az ember ki tudja hámozni, ha tud angolul és németül. A svédek számára a nyelvtanulás könnyű, könnyen férnek hozzá a rokon népek tudásához. Svédország ahhoz a kultúrához tartozott kezdeteitől fogva, ami a 20. századra megnyerte a civilizációs versenyt: A Balti-tenger nyugati, az Atlanti-óceán északkeleti partszakaszának keresztény, Rómától elváló, germán nyelvet beszélő világához. Ezt a történetet városok, hajósok, nagypolgári házak írták, ami a polgári, kapitalista világ kialakulása címet kapta. Otthonos nekik ez a világ, hiszen részesei voltak létrehozásának.

Biztonság – A tenger védelme, a hideg és a kieső elhelyezkedés miatt Svédország kívül esett a komoly hatalmi játszmákon. Még a második világháborút is megúszták. Nem kellett megtanulniuk félni a tatártól, töröktől, némettől, oroszától. Mire a nemzetállamok kiteljesedése nemzetek közötti konfliktusokhoz is vezetett, a skandináv elitek már kiháborúzták magukat, így a szomszédjaikkal sem olyan könnyű összeveszniük, mint nekünk. Így az ő zsigereikbe nem épült be az 'idegen bajt hozhat' kód. Könnyen lépnek kapcsolatba, ha ezt hasznosnak tartják és nyugodtan maradnak magukban, ha úgy látják jobbnak.

Megvan a hagyomány, könnyű a kapcsolatteremtés, nem félnek. Miért ne lenne így természetes, hogy övék (is) a világ?

Sigtuna, a város, ahol az első svéd érmét verték – Forrás: marinas.com

Szelíd büszkeség

„Sweden is cool” Ezzel a mondattal kezdte a öltözött svéd házigazda-asszony a pohárköszöntőjét az esti vacsorán. Mindenki mosolygott, mert szerényen és kedvesen hangzott. Mint amikor ízesen és mosolyogva dicsekszik valaki, hogy takaros kis falum van. Alfred Nobel számára természetes volt, hogy a világ legjobb tudósainak kiválasztására alapítson díjat.

[Úgy tartják](#), a svédek kerülnek a csevegést. Nem szeretik, ha ül mellettük valaki a buszon, szerények és kerülnek a konfliktusokat. Ha valaki így viselkedik mifelénk, azt gondolnánk, félénk és nem bízik magában. Ez a svédekre egyáltalán nem igaz. Inkább maguknak valók, akik képesek kivagyiság nélkül bízni magukban. Nem vitatkoznak azon, hogy vajon tanuljanak meg kicsik lenni vagy inkább merjenek nagyok lenni. Nem akarják viszonyítani magukat, nem keresnek külső igazolást. Szelíden büszkék önmagukra.

Mit kezdünk mindezzel?

Nézve a sok szép felhőt a stockholmi kikötő fölött azon gondolkozik az ember, hogy mit kezdjen mindezzel. Szerencsénk van: megúszták a felfordulásokat, számukra otthonosan alakult a világ – könnyű így szelíden büszkének és sikeresnek lenni. Nekünk hozzájuk képest pechünk volt. Persze a tőlünk délebbre élőkhöz képest mi is jól jártunk. Mint a házmesterék féllábú lánya Örkény a [Gondolatok a pincében](#) című egypercesében.

Azonban az irigykedésnél jobb azon gondolkozni, mit tanulhatunk a svédektől, abból, ami velük történt. Túllépve a kesergésen hamar kirajzolódik a tanulság:

- Ha valakit békén hagynak, és nem zárják el a világtól, akkor magabiztos és sikeres lehet.
- Másodszor nem kell önmagunkat feladnunk, ha otthonosan akarunk mozogni a világban.
- A büszkeség lehet szelíd, ha nem az öngazolás vágyára, hanem önbizalomra épül.

Azon dolgozzunk, hogy hosszú legyen a béke, nyissunk a világra, legyünk kivagyiság nélkül büszkék önmagunkra.

Ezt üzeni a svéd nyár. Tartsuk észben majd akkor is, amikor decemberben sajnálhatjuk őket a nyomasztó, 18 órás éjszakák miatt.